

Βασικές αρχές εναλλακτικής επικοινωνίας: Εφαρμογές στην εκπαιδευτική πράξη

Β' μέρος: Το εξατομικευμένο
ημερήσιο πρόγραμμα ως εργαλείο
επικοινωνίας

Μέθοδος TEACCH – Δομημένη Διδασκαλία (www.autismhellas.gr/files/el/ProsegisiTeacch.doc)

- Η διδασκαλία με την χρήση οπτικοποιημένου υλικού έχει αναδειχθεί ως ιδιαίτερα επιτυχημένη μέθοδος για την κατάκτηση της αυτονομίας σε μαθητές με αυτισμό.

Βασική αρχή στο TEACCH το **εξατομικευμένο πρόγραμμα**.

Το πρόγραμμα δραστηριοτήτων της τάξης:*

εξατομικευμένο και ημερήσιο

- Ένα απλό πρόγραμμα περιλαμβάνει δύο δραστηριότητες: «πρώτα δουλειά και μετά παιχνίδι» και όχι το αντίστροφο.
- Με ένα τέτοιο πρόγραμμα δίνονται πληροφορίες στα παιδιά με αυτισμό για ό, τι προηγείται και ό, τι ακολουθεί.
- Όταν το παιδί μάθει να ακολουθεί αυτή την σειρά δραστηριοτήτων, τότε το πρόγραμμα εμπλουτίζεται βήμα – βήμα με άλλες δραστηριότητες.
- Σημαντικό: να κάνουμε αναφορά σε ατομικό πρόγραμμα και να υπενθυμίζουμε δείχνοντας πριν την αλλαγή μιας δραστηριότητας**.

Στοιχεία ατομικού ημερήσιου προγράμματος

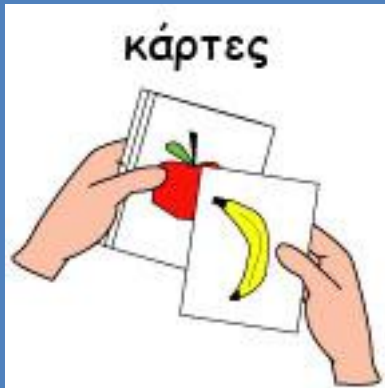
- Ο μαθητής (φωτογραφία, λέξη-όνομα, σύμβολο)
- Η «χρονική γραμμή»: το σώμα του προγράμματος πάνω στο οποίο τοποθετούμε τις έννοιες (κάρτες, 3D αντικείμενα...)
- Το κουτί του «τέλους».
- Συμπληρωματικά: ελεύθερη επιλογή δραστηριότητας (Τι κερδίζω;)

Μορφές προγραμμάτων

Κατακόρυφη διάταξη και χρήση φωτογραφιών μαθητή σε κορυφή.
Είθισται να υπάρχει το κουτί «τέλος»/ «τελείωσε» στο κάτω μέρος.

Δουλεύοντας στο τώρα... 1 κάρτα

Παίρνουμε την κάρτα μαζί μας
στον αντίστοιχο χώρο*.
Μπορούμε να την έχουμε μαζί μας
ή να την κολλήσουμε σε
συγκεκριμένο-οριοθετημένο
πλαίσιο σε τοίχο**.
Δείχνουμε την κάρτα όποτε
χρειαστεί ***.

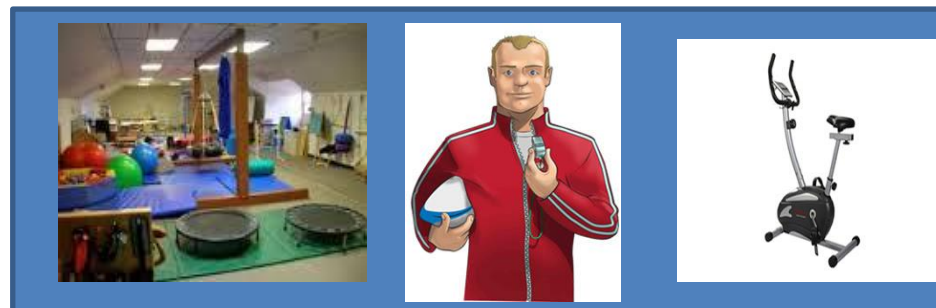
Προνοούμε και έχουμε μαζί κάρτα
επόμενης δραστηριότητας για
μετάβαση σε άλλο χώρο/
πρόσωπο.

Εμπλουτισμός – συσχετισμός έννοιών...

- Μακροπρόθεσμα ή σε πιο λειτουργικούς μαθητές 2 ή 3 έννοιες ταυτόχρονα σε πίνακα επικοινωνίας.
- Π.χ.: γυμναστική με τον κύριο Νίκο

- Π.χ.: γυμναστική με κύριο Νίκο. Δουλεύω στο ποδήλατο.

Δραστηριότητα 1

- Ποια εικόνα θα επιλέγατε για το δικό σας μάθημα και γιατί;
- Σχεδιάστε πώς θα την απεικονίζατε. Βασική δομή: με φωτογραφίες, εικόνες, με συνοδεία λέξεων...
- Πώς θα την εμπλουτίζατε (συσχετισμοί εννοιών);
- Πώς θα την παρουσιάζατε σε μαθητή;
- Πού θα την τοποθετούσατε στο χώρο και γιατί*;

Απλό πρόγραμμα (Πρώτα – Μετά)

Με πραγματικά αντικείμενα ή με εικονίδια ή με αληθινές φωτογραφίες.
Χωρίζω σε δύο διακριτά μέρη τον πίνακά μου (χαρτί ή κουτί) και εξηγώ.

Πραγματικές φωτογραφίες

- Πιο ρεαλιστική απεικόνιση.
- Μικρότερο περιθώριο για λάθος πληροφόρηση.
- Χρήση φωτογραφιών τάξης και άλλων χώρων σχολείου ή φωτογραφίες εκπ/κου προσωπικού ή χαρακτηριστικών αντικειμένων ενός μαθήματος (π.χ. αίθουσα γυμναστικής – στρώματα ή αίθουσα γυμναστικής – κύριος Νίκος).

Με εικόνες, ζωγραφιές

- Ασπρόμαυρες ή έγχρωμες (π.χ. από ΜΑΚΑΤΟΝ, PECS ή πρωτότυπες δικές σας).
- Με λεπτομέρειες ή πιο αφαιρετικές.
- Επιλογή ανάλογα με επίπεδο παιδιού και τι ταιριάζει σε επικοινωνιακό και μαθησιακό του προφίλ.

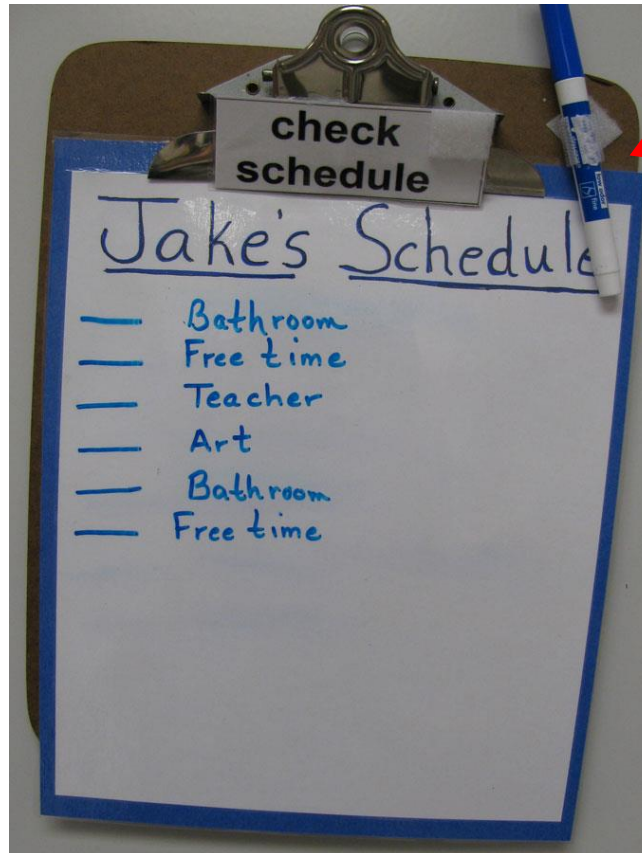
Με αρίθμηση

- Για πιο αυτόνομους μαθητές (αναγνώριση χρωμάτων, συμβόλων, αριθμών ή και λέξεων).
- Παρέχει μεγαλύτερη ευελιξία και ποικιλία επιλογών σε εκπ/κό.

Με κείμενο - λίστα

- Ικανότητα ανάγνωσης λέξεων - προτάσεων.

Από το πιο απλό στο πιο σύνθετο...

1-Object Schedule

2- One Cue Picture Schedule

3- First/Then Picture Schedule

4- Picture Wall Schedule

5- Icon Wall Schedule

6- Text and Small Picture Clipboard Schedule

Δραστηριότητα 2

- Φτιάξτε το δικό σας ημερήσιο πρόγραμμα για το μαθητή*

ή

- Φτιάξτε οπτικοποιημένο πρόγραμμα δραστηριοτήτων για τη δική σας διδακτική ώρα για το μαθητή.

Δραστηριότητα 3. Φτιάχνοντας εξατομικευμένο πρόγραμμα τύπου TEACCH

- Για μαθητή με δυσκολία κίνησης σε άνω άκρα και αμβλυωπία
- Με διάσπαση προσοχής
- Με νοητική αναπηρία
- Με αυτισμό υψηλής λειτουργικότητας και ικανότητα ανάγνωσης
- Με αυτισμό χαμηλής λειτουργικότητας και χωρίς εκφερόμενο λόγο (non-verbal).
- Δική σας επιλογή προφίλ μαθητή.

Απτικά γραφικά και χρήση ημερολογίων (tactile graphics & calendars)

<http://www.tsbvi.edu/distance/communication/calendars/three-kinds/index.html>

Χρήση πραγματικών ολόκληρων αντικειμένων, τμημάτων τους ή πιο «αυθαίρετη» συσχέτισή τους – συμβολισμός τους με βάση συγκεκριμένα κριτήρια (π.χ. σχέδιο βάσης και συγκεκριμένη κατηγορία: στρόγγυλη βάση -> πρόσωπο).

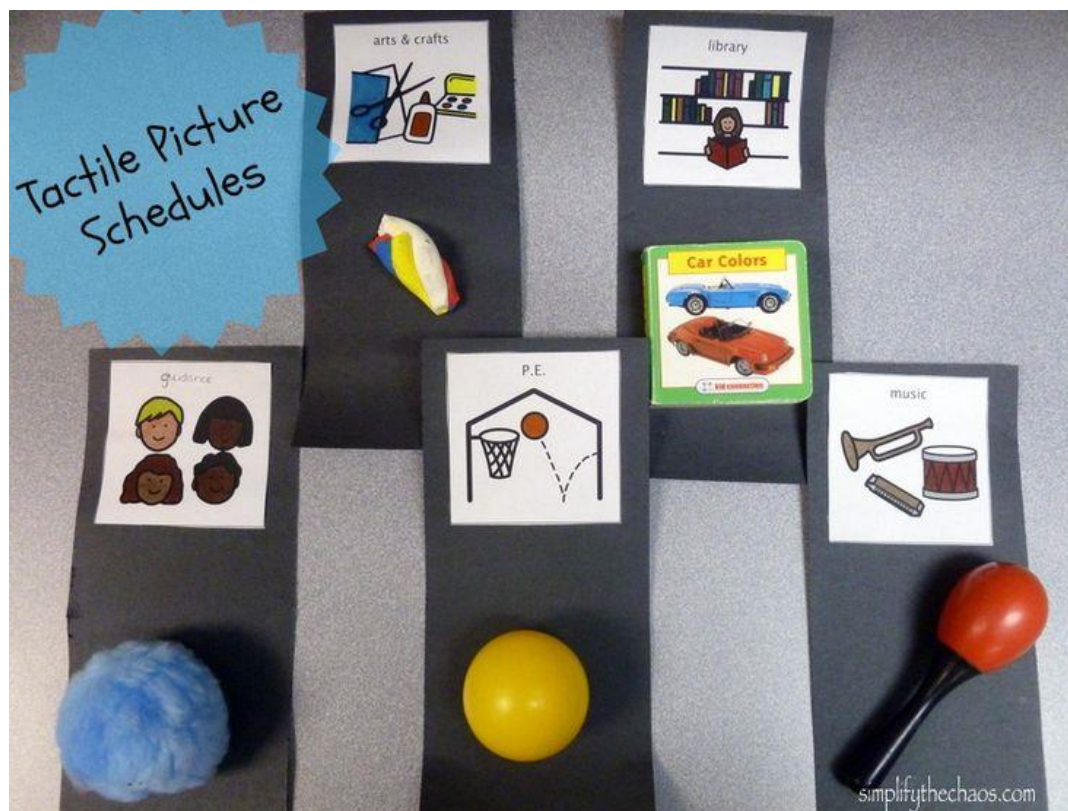
Σταθερή βάση και ελαφριά κλίση προς τα πίσω: βοηθά σε στάση σώματος και επεξεργασία ερεθισμάτων.

Ενταξιακός χαρακτήρας σε κατασκευή:

Ταυτόχρονα χρήση:

- Γραφής βλεπόντων
- Braille
- Απτικών γραφικών (υλικό)
- Και νοήματος σε απεικόνιση (πιο σπάνιο).

Πρόσβαση από όλους σε πληροφορία -> υποστήριξη επικοινωνίας.

Δραστηριότητα 4. Φτιάχνοντας απτικά γραφικά

- Απλή κάρτα (χρήση πραγματικών αντικειμένων)
 - για τη ρουτίνα «πλένω τα δόντια μου»*
- Σύνθετη κάρτα (πιο αφαιρετικός και αυθαίρετος σχεδιασμός)
 - ημέρες εβδομάδας ή σύμβολα προσώπων (σχολείο ή οικογένεια)**

Ημερολόγια

(www.tsbvi.edu)

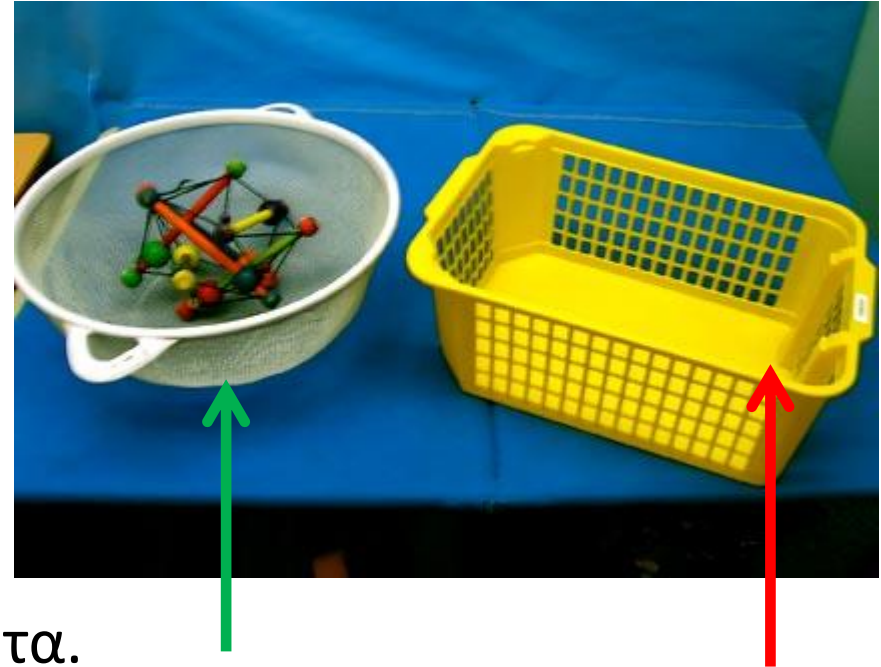
- Κύρια εφαρμογή: μαθητές με τύφλωση ή τυφλοκώφωση.
- Εντάσσονται σε συστήματα επικοινωνίας με την ευρύτερη έννοια.
- Χωρίζονται σε 3 κατηγορίες:
 1. Διαχείρισης χρόνου*
 2. Διαδοχής ενεργειών/ δραστηριοτήτων**
 3. Ελεύθερης επιλογής

1. Διαχείρισης χρόνου:

- Προσδοκίας/ Πρόβλεψης
 - Ημερήσιο
 - Εβδομαδιαίο
 - Μηνιαίο
-
- Σταδιακά μεταβαίνουμε από το ημερολόγιο πρόβλεψης και το «τώρα» στην αντίληψη μεγαλύτερων σε διάρκεια χρονικών διαστημάτων.

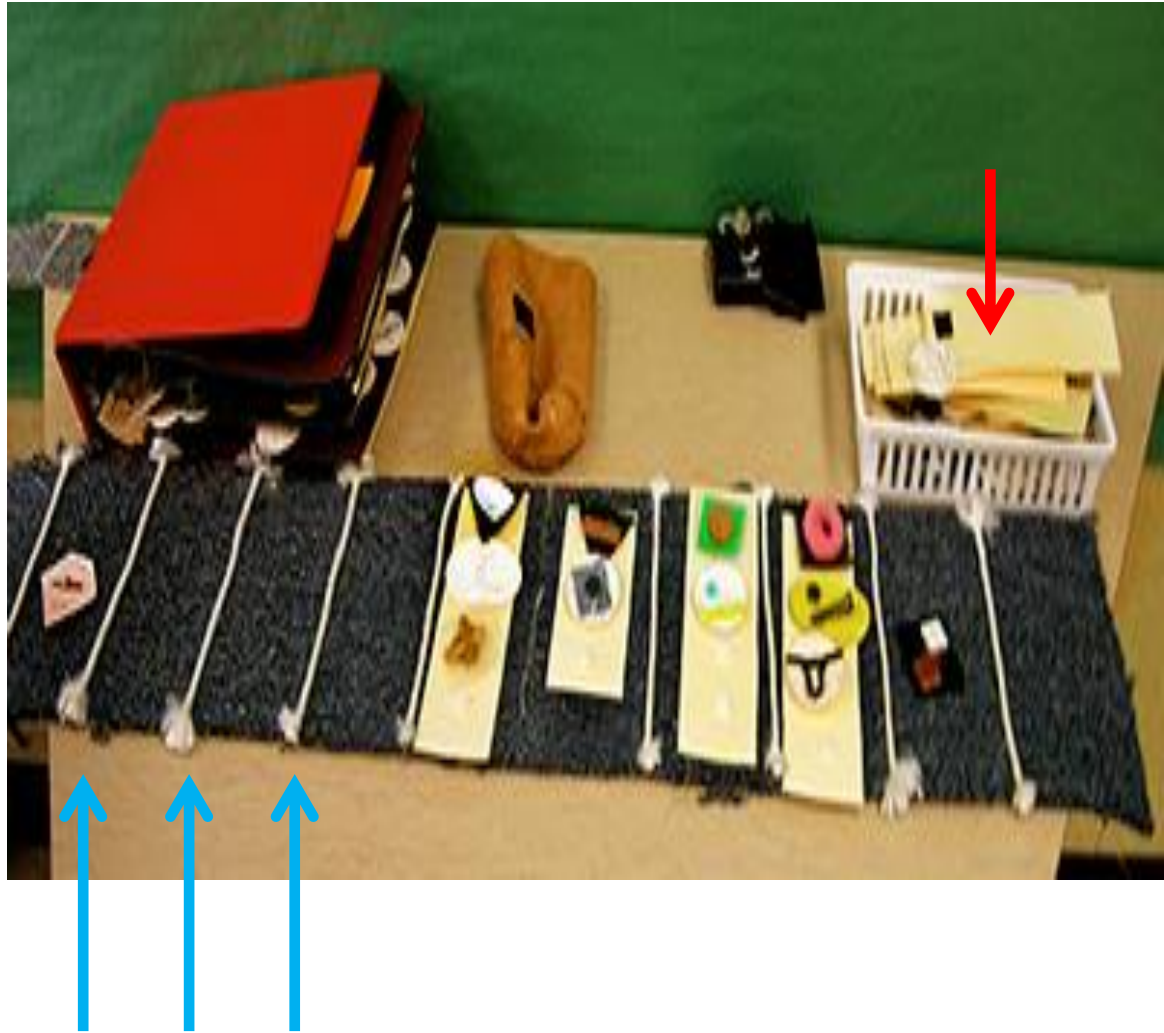
Προσδοκίας/ Πρόβλεψης (εισαγωγικό επίπεδο)

- Δουλεύω στο «τώρα».
- Παρέχει πρόβλεψη για το τι θα ακολουθήσει.
- 2 βήματα
- Παρουσιάζω υλικό δραστηριότητας αμέσως στο **πρώτο καλάθι**.
- Δουλεύω με μαθητή.
- Ολοκληρώνω τη δραστηριότητα.
- Επιβραβεύω.
- Τοποθετώ υλικό σε **καλάθι «Τέλος»/ «Τελείωσε»**.

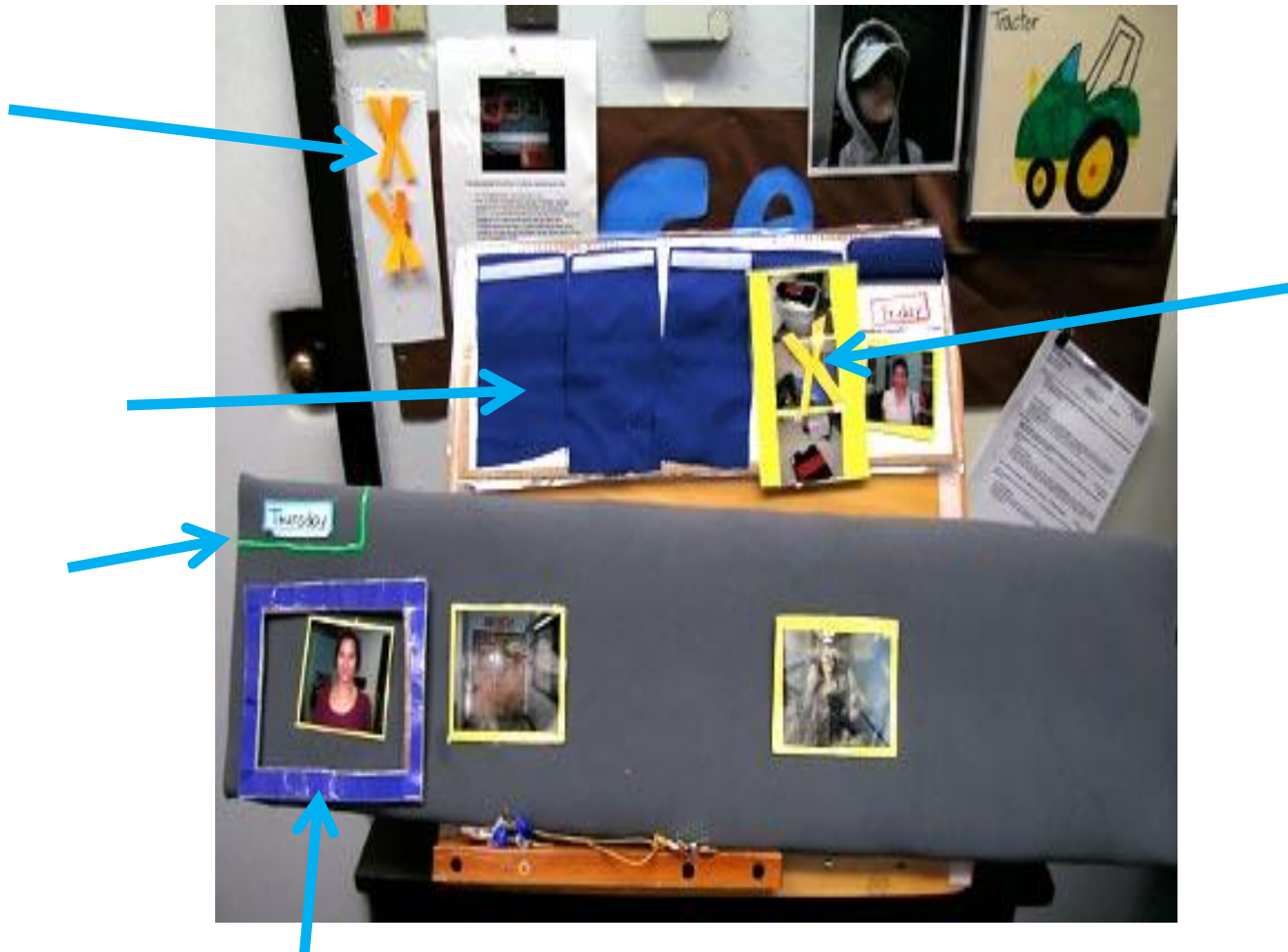

Ημερήσιο

- Απευθύνεται σε μαθητές που αντιλαμβάνονται ευρύτερες χρονικές έννοιες πέρα από το «τώρα».
- Παρέχει πρόβλεψη για το τι θα ακολουθήσει.
- Βοηθά την αναφορά σε παρόν, παρελθόν και μέλλον.
- Διάταξη από αριστερά προς τα δεξιά.
- Κρύβω ή «μαρκάρω» δραστηριότητες που έγιναν (π.χ. τοποθετώ αντικείμενο σε **κουτί «Τέλος»**).
- Σταθερά χωρίσματα/ αποστάσεις.

Ημερήσιο (άλλα παραδείγματα):

Οπτικοποίηση με σύμβολα, οριοθέτηση με πλαίσια, επικέντρωση προσοχής.
Τι ταιριάζει σε κάθε μαθητή. Μεγάλη ευελιξία σε επιλογή.
Σημαντικό: αφού καταλήξουμε σε κατάλληλη επιλογή, συστηματική χρήση.

Ημερήσιο (πραγματικά αντικείμενα ή/ και απτικά γραφικά):

- Λιγότερο λειτουργικοί μαθητές, με πιο σύνθετες δυσκολίες.
- Ενίοτε ως εισαγωγικό επίπεδο.
- Σαφής διάκριση και οριοθέτηση.
- Σταδιακά συσχετισμός πραγματικού αντικειμένου ή τμήματός του με απτικά γραφικά και μακροπρόθεσμα αντικατάστασή του.

Εβδομαδιαίο:

- Προτείνεται να χρησιμοποιείται συνδυαστικά με το ημερήσιο.
- Σαφής διάκριση κάθε ημέρας (με όρια απτά –π.χ. σχοινί- ή με διαφορετικό χρώμα στήλης).
- Αναφορά σε παρόν, παρελθόν και μέλλον.
- Προετοιμασία/ πρόβλεψη μελλοντικών δραστηριοτήτων και σχεδιασμού τους.
- Διάταξη από αριστερά προς δεξιά.
- Κάλυψη προηγούμενων ημερών, αλλά με δυνατότητα πρόσβασης σε πληροφορία.
- Συνήθως συσχέτιση μιας μέρας με μια συγκεκριμένη δραστηριότητα (π.χ. Τετάρτη- κολύμβηση).

Εβδομαδιαίο:

Ενίοτε μεγάλη κλίμακα.
Ζώνες χρόνου εντός ημέρας.
Ζώνη του «τώρα».
Κουτί/ σημείο «τέλος».

Συνδυασμός εβδομαδιαίου και
ημερήσιου ημερολογίου.

2. Διαδοχής ενεργειών/ δραστηριοτήτων

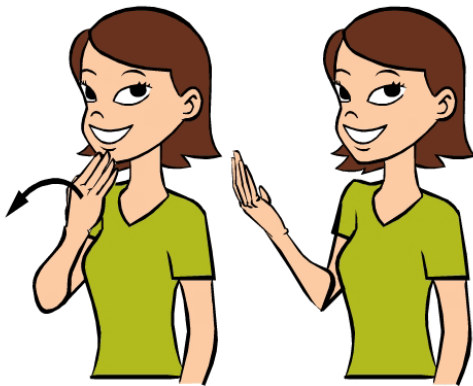
- «Τεμαχίζω» το χρόνο μιας δραστηριότητας: αρχή, μέση και τέλος. Αναλύω σε βήματα (π.χ. εκτέλεση μιας συνταγής ή πώς ετοιμάζω το πρωινό μου).
- Παρέχει δυνατότητα επανάληψης σε καθημερινές ρουτίνες.

Βιβλιογραφία

- Μέθοδος TEACCH,
www.autismhellas.gr/files/el/ProsegisiTeacch.doc
- Texas School for the Blind and visually impaired
<http://www.tsbvi.edu/distance/communication/calendars/three-kinds/index.html>

Σας ευχαριστώ!

thank you

